

АЛІБІ МЕРЦЯ

Знайомство з інспектором Джеком Нетудоем

На мою думку, цей роман можна назвати найбільш життєвим і гуманістичним з усіх будь-коли написаних детективних творів. У ньому розповідається про одного багатого чоловіка, що жив у провінції і не був убитий у своїй бібліотеці. Саме так, не був убитий у своїй бібліотеці. В цьому ключ до заключної таємниці. Отож не дивно, що це збило з пантелику не тільки місцеву поліцію, а й гострі уми Скотленд-Ярду. Факт відсутності в бібліотеці мертвого тіла так не в'язався з усіма припущеннями й був такий неймовірний, що викликаним на місце злочину досвідченим детективам довелося розламати там підлогу, стіни, стелю — геть усе, — аби знайти те, що, на їхню думку, мало там бути, — тіло вбитого чоловіка. Але марно.

Почніть читати цей роман сьогодні чи якогось іншого дня. Він називається «Алібі мерця», а написав його молодий письменник Пуллінгтон Фезгот.

1

Джордж Бевз, старий провінційний полісмен, антропи не здивувався, побачивши яскраве світло, що лилося з високих вікон бібліотеки в будинку сера Генрі Фаззона. Була четверта година ранку, і невеличке селіще Свігні-Сейнт-Вітус спало. Але досвідчений полісмен Джордж Бевз знав, чому там світить. Не вагаючись, просто через гарно підстрижений дужок, він пішов до освітлених вікон Свігні-Холу. Решта вікон у будинку були темні. Усі в домі спали. Але Бевз знав, що лежить поперек столу в тій освітленій кімнаті. Він знав, що знайде там тіло вбитого сера Генрі. Зібравшись з духом, тримаючи в руці записника, він заліз у прочинене вікно до кімнати й завмер на місці, втупивши очі в стіл. Завмер, приголомшений тим, що побачив. У розкішному кріслі також не було тіла. Не було ніяких слідів боротьби. Не було навіть тупого предмета біля телефону. Вибігши до вестибюля, Бевз ударив у великий бірманський гонг, щоб підняти на ноги всіх, хто був у будинку.

2

Бевз так завзято бив у бірманський гонг, що не більш як за двадцять секунд усі в Свігні-Холі були на ногах. Гості сера Генрі повискакували із своїх кімнат і, протираючи заспані очі, кинулися східцями вниз. Бевз зібрав і вишикував усіх у великій вітальні. Маленька місіс Кафлінг без кінця вигукувала:

— Я знаю, це вбивство! Когось убито!

— Ми заарештовані! — манірно розтягуючи слова, запитав лорд Слейвер.

— Не зовсім, — різко відповів Бевз. — Але я змушений усіх вас затримати. Залишати будинок нікому не дозволяється.

— А що сталося? — поцікавився Джон Тойл.

— У бібліотеці немає тіла, — відказав Бевз.

— Чому воно мало там бути? — запитала Мейбл Летарт.

— Яскраве світло о четвертій годині ранку, — прочитав Бевз із свого записника. — Ніяких ознак безладдя, ніякого тупого предмета.

— Але чийого тіла там немає? — озвалася Прюелла Трайнет.

— Сера Генрі Фаззона, — відказав Бевз. — Питання стоїть так: якщо він не вбитий, то де його тіло?

Молодші покоївки Сейерс і Крісті, почувши це, забились в істерію, а Бевз тим часом, за порадою начальника місцевої поліції, який сказав по телефону, що нічого не може збагнути, подзвонив до Скотленд-Ярду.

Джон Б. Мортон (1893—1965) — англійський письменник-гуморист і журналіст, що протягом сорока років вів сторінку гумору в лондонській газеті «Дейлі експрес», друкуючи свої гуморески, пародії і фейлетони під псевдонімом Вічкоумер (людина без певних занять, нероба). Публікована пародія на шаблонні детективні романи — із книжки вибраного «Найкраще з Вічкоумера» (1963).

— Слухай, хлопче, — сказав один із Великої Дванадцятки Скотленд-Ярду, сер Бенджамін Корк («Великий Бен»), як його називали в поліції), звертаючись до інспектора Нетудоя. — Виводь-но ти свій розкішний спортивний автомобіль і катай до тієї богом забутої глухомані.

Красень Джек Нетудой, наймолодший з інспекторів, скривився так, наче йому дали шохнути протухле яйце.

— Що там таке, сер? — запитав він.

— Вони не можуть знайти в бібліотеці тіло сера Генрі Фаззока. Ніяких слідів.

— І ніякої версії?

— Нікої. У тім-то й річ. Якби була версія, ми б знали, з чого починати.

— І вбитий не лежить головою на столі, сер?

— Ні.

— А які мотиви, сер?

— Мотиви чого, хлопче?

— Того, що немає його тіла.

— Саме це тобі й треба з'ясувати.

За півгодини Джек Нетудой уже мчав по Грейт-Вест-роуд, витискаючи із свого довгого низького спортивного «танато-са-6» дев'яносто чотири милі на годину.

4

Джек Нетудой збуджено ходив по бібліотеці Свігні-Холу. Він двічі все перемиряв, кожну річ посипав порошком для виявлення відбитків пальців і вивчив від мікроскопом.

— Ніщо не вказує на те, що тут узагалі хтось був, — зауважив він, кинувши гострий погляд на Бевза, і додав: — Крім вас. — Є ще сліди ворони на алеї, але це навряд чи може пояснити відсутність тіла в бібліотеці. Для початку я допитаю місіс Ківвіч.

Місіс Ківвіч, гарна брюнетка, з'явилась у дверей на виклик Бевза. Вона була начебто схвильована.

— Отже, шановна пані, — почав Нетудой, — де ви були, коли вас збудив гонг?

— У ліжку, — зверху мовила місіс Ківвіч.

Хитрий Джек Нетудой спробував зайти з другого кінця.

— Любите коштовності? — запитав він, зівшавши на неї очі.

— Звичайно.

Він радтом опустив погляд і, дивлячись їй в обличчя, наче батою стьобнув словами:

— Де тримав свої коштовності сер Генрі?

— Минулого року він усі їх віддав мені, — урочисто відказала брюнетка. — Я можу йти?

Джек Нетудой сердито кивнув головою.

5

Джек Нетудой не виходив з бібліотеки Свігні-Холу. Він уже чотири рази все перемиряв, але якогось певного висновку так і не дійшов. «Якщо ми і встановимо причину відсутності тіла, — розмірковував він, — це нам нічого не дасть, бо немає ніяких ознак того, що сер Генрі був тут, коли його вбили. А звідки нам ві-

домо, що його вбили? Лише тому, що тут немає його тіла. А чи це достатній доказ? Знову ж таки, уявімо собі, що він був тут, коли його вбили. Чи є відсутність тупого предмета доказом того, що його справді вбито? І зовсім не схоже, щоб господаря Свігні-Холу могли вбити десь інде, крім його бібліотеки. А якщо його не було там, коли це сталося, чому там було ввімкнене світло? Відсутність тупого предмета — чистісінький обман, аби я подумав, що його вбито у котрійсь іншій кімнаті. Та якщо його вбито в котрійсь іншій кімнаті, то вбивця мав би залишити тупий предмет тут, щоб збити мене зі сліду. Але ж, знов-таки, чому я думаю, що то був тупий предмет? Тому, що я не знайшов ніякого іншого».

Після таких логічних міркувань молодий детектив відчув себе краще. Він тільки-но зібрався знову все перемиряти, як почув від дверей холодний голос:

— А вам не спадає на думку, що відсутність тіла не обов'язково означає, що хтось мертвий? Ось, приміром, у ашого тіла немає в кухні, але ж ви не мертві.

Нетудой різко повернувся до дверей. У кімнату повільно заходив лорд Слейвер.

6

— Лорде Слейвер, — твердо сказав Нетудой, — як я зрозумів, ви сказали, що відсутність тіла сера Генрі в бібліотеці ще не доводить, що він убитий.

— Саме так, — чемно підтвердив лорд. — Кого ви намагастесь покрити? — спалахнув детектив. Нерви у нього були напружені до краю.

— Чому б не запитати міс Гроссер, що вона робила в цій кімнаті ошівночі? — схидно порадив лорд Слейвер.

— Запитаю, — сказав детектив. — Бевзе, покличте міс Гроссер!

Полісмен уже зібрався вийти з кімнати, як задзвонив телефон.

— Візьміть трубку, — звелів Нетудой, — якщо дріт не перерізано.

Бевз підняв трубку, послухав і поклав на місце.

— Щось там про дві сорочки, — сказав він.

— Дізнайтеся, звідки дзвонили! — наказав Нетудой.

Після декількох запитів, Бевз доповів: — Дзвонили з пральні «Білосніжка й сім гномів».

— Перевірте, — знову звелів Нетудой. — А поки що покличте міс Гроссер. Лорде Слейвер, я вас більше не затримую.

І тямущий детектив ще раз виміряв відстань від телефону до ящика з вугіллям.

7

Щодо Гіркені Гроссер, сором'язливої старої панни років сорока п'яти, Нетудой вирішив використати тактику раптового удару. Як тільки вона переступила поріг, він гримнув:

— Що ви робили тут учора опівночі? Міс Гроссер глянула на нього трохі здивовано.

— Брала книжку, — злякано сказала вона. — Я в цьому будинку гостя. І не треба кричати.

— Яку книжку? — гарикнув Нетудой.

— «Егоїст» Мередта.

Детектив підскочив до книжкової шафи. Його очі стали вузькі, мов двох гострих лез.

— У такому разі, — переможно вигукнув він, — може, ви поясните, як сталося, що ця книжка осьде, на полиці?

— Через п'ять хвилин я поставила її назад.

— Чому?

— Я не хотіла її читати, а повернулася назад і замість неї взяла «Швіччине абатство» Джейн Остін.

Нетудой знову кинувся до шафи.

— Її тут немає, — з притиском мовив він. — Як ви це поясните?

— Я її назад не поставила.

— А тут уночі було тіло? — запитав присоромлений детектив.

— Ніякого тіла тут не було, — вже роздратовано відповіла міс Гроссер.

Нетудой сердито відпустив її.

8

Інспектор Нетудой сидів у бібліотеці і похмуро вивчав свої нотатки. Вони свідчили, що справа з місця не зрушила. Інспектор явно топтався на місці. Ось що там було записано: «Мотив? Мотив чого? Ніяких слідів боротьби. Немає тупого предмета. Телефонний дріт не пошкоджено. Слди ворони на алеї. Чому світилося в бібліотеці? А чому б і ні? Немає відбитків пальців. Немає крові. Чи правда, що міс Гроссер брала книжку? Чому б і ні? Всі, здається, побували в бібліотеці цієї ночі. Всі, за винятком убитого. Немає ніякого сенсу».

В що мить Нетудой звів очі і побачив у поплітніці недопалену віргінську сигарету. Він загорнув її в носову хусточку, сховав у конверт і знову повернувся до своїх нотаток. «Від дверей до північної стіни — 16 футів. Від телефону до каміна — 12 футів 6 дюймів».

Раптом він рішуче згорнув записника, покликвав Бенза, який вартував за дверима, і наказав:

— Всім негайно зібратися сюди!

Коли двадцять трое гостей вишикувалися в одну шеренгу, він уїдливо запропонував:

— Хто курить віргінські сигарети, підніміть руки.

Піднялося двадцять три руки.

Тамуючи досаду, Нетудой жестом дозволив усім вийти. Містер Карвер, власник фабрики дрібних металевих виробів, затримався.

— Вважаю своїм обов'язком повідомити, що я був тут минулої ночі, — звернувся він до інспектора.

— Що ви тут робили? — гримнув Нетудой.

— Супроводжував міс Гантінг, — відказав містер Карвер.

— А вона що тут робила?

— У неї, здається, було побачення з містером Кліффом.

— Ну?

— Ну, а коли я сюди заходив, то зустріла міс Тренсон, яка звідси виходила. Нетудой аж застогнав.

— З нею хтось був?

— Так, — мовив Карвер, — дві жінки і троє чоловіків.

Інспектор знову застогнав.

9

Небо над буквеними деревами навколо Свігні-Холу почало сіріти. Гості, позіхаючи, сиділи на східцях у вестибюлі й бідкалися з того, що вони змушені отаке терпіти. А тим часом Нетудой працював у бібліотеці, мов навіжений. Він з'ясував, що цієї ночі кожен із двадцяти трьох гостей був там незадовго до того, як Бенз виявив відсутність тіла. Кожен із двадцяти трьох зізнався у неприязні до господаря. Всі вони високо цінували його страви і напої, але терпіти не могли його товариства. «Двадцять три мотиви, — бурмотів чесний Джек Нетудой, перелічуючи всіх гостей на пальцях. — А може, вони всім гуртом накинулися на сера Генрі. Але де ж тіло?»

В цю хвилину вниз по східцях повільно, ще не зовсім прокинувшись, зійшла двадцять четверта гостя — чарівна Петронілла Бельмонте. Нетудові від хвилювання аж дух забило.

— Ви хто? — запитав він.

Почувши іноземне прізвисько, інспектор спохмурнів. Він знав, що являють собою іноземці. Дівчина пояснила, що тількино прокинулася. Швидко, професійно поставлені запитання примусили її зізнатися, що вона теж не любить господаря і приїхала сюди лише тому, що її затягли друзі.

— Щиро кажучи, — повідомила вона, — минулої ночі ми з сером Генрі посварилися. Він поводився непристойно. Я ладна була вбити його!

Ці слова знову викликали істеріку в покоївок Крісті та Сейєрс. Поки дівчина гнівно ціддила їх крізь зуби, Нетудой суворо дивився на неї.

— І ви його таки вбили? — запитав він.

— Не будьте дурнем! — вигукнула Петронілла.

— Зайдіть, будь ласка, на хвилину до бібліотеки, — чемно попросив Нетудой.

Петронілла пішла за ним. Причинивши двері, він різко обернувся до неї, і його обличчя набрало офіційного виразу.

10

Весь напружившись і дивлячись чарівній Петроніллі Бельмонте просто у вічі, Нетудой суворо промовив:

— Я змушений затримати вас по звинуваченню в убивстві, і все, що ви скажете, може бути використано як доказ проти вас.

— В такому разі використайте для початку те, що скажу вам я, — відрубала дівчина. — Я не знаю, хто ви, і не маю великого бажання знати, але гадаю, ви цих.

— Я інспектор Нетудой із Скотленд-Ярду і розслідую тут серйозну справу.

— То кого ж я вбила? — запитала дівчина.

— Сера Генрі Фаззока.

— А докази де?

— Ви самі сказали мені, що не любите його, що минулої ночі ви з ним по-сварилися і вирішили його вбити.

Страх і відчай відбилися на прекрасному обличчі Петроніллі, коли вона збагнула, що справа таки серйозна.

Важким поглядом холодних, мов сталь, очей Нетудой дивився на неї так, як миша дивиться на шматок сиру. І страх її переріс у паніку.

— Де ви знайшли його? — прошепотіла вона захриплим голосом.

— Ми його ще не знайшли, — відповів інспектор з погрозою в голосі.

— О, тоді, гадаю, я можу все пояснити, — з полегкістю зітхнула Петроніллі.

Почувши це, Джек Нетудой також трохи розслабився. Бо, попри все, він був людиною і, дивлячись на це чарівне мо-лоде створіння, відчував, як шалено б'ється його серце.

— Може, ви садете? — гостинно запропонував він. — А тепер розкажіть мені все, що вам відомо.

11

Повторюю, Джек Нетудой був людиною з усіма людськими слабкостями. Опинившись віч-на-віч із красунею Петроніллою Бельмонте в бібліотеці Свігні-Холу, він марно намагався говорити з нею офіційним тоном, навіть коли задувався, що звинувачує її в убивстві сера Генрі Фаззока. Та тільки-но він зібрався допитувати її, як вона сказала:

— Отже, давайте все з'ясуємо. Скажіть мені ще раз, кого я, по-вашому, вбила?

— Сера Генрі Фаззока, — відповів Нетудой.

— А де тіло?

— Я не знаю... поки що.

— Тоді звідки ви знаєте, що його вби-то?

Досі Нетудосві таке питання й на думку не спадало.

— Про це повідомив Джордж Бевз, — сказав він, — і Скотленд-Ярд послав сюди мене.

— Про що повідомив Джордж Бевз? — було її нове запитання.

— Про вбивство.

— А чи не сказав він тільки, що тут немає тіла, а тому, мовляв, Фаззока вбито?

— Ну... воно-то так, — мовив інспектор, згитившись, а тоді намагаючись зберегти свою гідність, додав: — Але слухайте, вам не здається, що ви допитуєте мене?

Чарівна Петронілліла з усміхом глянула йому в обличчя.

— А ви запереχετε? — запитала вона.

— Не дуже, — усміхнувся у відповідь чесний Джек Нетудой.

12

— Тепер, коли ми друзі, — промовила Петронілліла своїм лагідним, мелодійним голосом, — ви, сподіваюсь, уже не вважаєте мене за вбивцю?

Детектив у душі Нетудой ще раз, востаннє, сіпнувся і завмер. Тепер це був просто молодий чоловік, зачарований прекрасною дівчиною.

Він розгублено всміхнувся, а вона по-вела далі:

— Тож слухайте.

— Я весь увага, — мовив Нетудой.

— Ми всі не любимо сера Генрі, — почала дівчина. — А приїздимо сюди тільки тому, що треба ж десь гаяти час. Він теж нікого з нас не любить. Як тільки ми в дім — він із дому. Одне слово, він завжди намагасться уникнути нас. Коли в будинку гості, він звичайно спить у підвалі. Якщо ми заходимо до кімнати, він з неї виходить. Минулої ночі він був у бібліотеці, але вийшов, тільки-но зайшли ми. Гадаю, це пояснює таємницю відсутності тіла?

— Починаю розуміти, — сказав інспектор, не в змозі витримати її погляд.

— От і чудово, — мовила Петронілліла.

— Але, — знов озвався нетямкий Нетудой, — де сер Генрі тепер?

— Мабуть, спить собі у підвалі, — відказала Петронілліла.

В цю мить у двері постукали.

— Увійдіть! — гукнув Нетудой.

Увійшов Джордж Бевз.

— Ось убитий, сер, — доповів він, відступаючи на крок убик.

13

Чоловік, що ввійшов до бібліотеки, як видно, користувався підвалом зовсім не для того, щоб там спати. Жилетка його виблалася з-під піджака, на ногах був лише один черевик, а чуб мав такий вигляд, наче ним мили підлогу. У правій руці чоловік тримав великий кусень масла.

— Це-с! — приклав він палець до уст. — Не побудить інших гостей. Вони шойно послули. Їх тут повен будинок. Слухайте, неже не час уже забиратися звідси? Надворі зовсім розвиділо. Не думайте, що я сидітиму в підвалі цілий день. Уікенд давно закінчився!

Нетудой підвівся і хотів був пояснити, що він тут робить, але Петронілліла випередила його.

— Це сер Генрі Фаззок, — сказала вона.

— Певно, що я, — підтвердив Фаззок.

— А це інспектор Нетудой.

— Чи не забагато інспекторів? — мовив Фаззок. — Газовий лічильник у мене не в бібліотеці. Принаймні так мені здається. Хто вас прислав?

— Я із Скотленд-Ярду, — пояснив Нетудой. — Ми думали, ви мертвий.

— Хто мертвий?

— Та ніхто, — відповів Нетудой.

— Звісно, що ніхто, — мовив Фаззок. — Хто сказав, що хтось мертвий? Всі ви надто багато говорите.

Сер Генрі урочисто вручив Петроніллі свій кусень масла, вітально помахав і непевною ходою вийшов з кімнати.

— Дуже переконливе албі для мерця, — визнав чесний Джек Нетудой.

Колі інспектор від'їжджав, поруч з ним у його довгому низькому спортивному автомобілі сиділа Петронілліла.